

#yüzüncüyıldayüzçalışma

Kozadan Çıkan Kelebek

Okul Öncesi Veli Bülteni
Konu: Çocuklar ve Sorumluluk

Kozadan çıkan kelebek hikayesini bir çoğunuz duymuştur. Bilmeyenler için hikayeyi kısaca anlatalım;

Bir gün, genç bir adam ormanda gezerken **bir kelebeğin kozasından çıkmaya çalıştığını** gördü. Kozasındaki küçük delikten çıkmaya çabalayan **kelebeği saatlerce izledi.**

Sonra adam, kelebeğin kozadan çıkmak için çabalamaktan **vazgeçtiğini,** gücünün kalmadığını düşündü. Kelebeğe yardım edeyim de kolayca çıksın diye düşündü ve kozadaki deliği

daha rahat çıksın diye büyüttü. Bu sayede kelebek **kozasından kolayca çıkabildi.** Fakat bu kolaylık onun, kanatlarını güçlendirmesine engel oldu, bedeni hala kuru ve kanatları buruş buruştu. Adam, kelebeğin gücünü toplayıp, kanatlarını açıp, uçacağını düşünüyordu. Ama kelebek **ne kadar çabalasa da uçamadı** ve buruşmuş kanatlarıyla yerde sürünmeye devam etti.

Adam **iyi niyetli bir şekilde kelebeğe yardım etmeyi istemişti** ama bilmediği nokta; kelebeğin kozadan çıkmak için çabalaması, bedenindeki sıvının kanatlarına gitmesini ve bu sayede kozasından çıktığında uçabilmesini sağlayacaktı.

Zaman zaman ebeveynler olarak, **çocuklarımızın hayatını kolaylaştırmak amacıyla**, aslında çocuklarımızın yapması gereken şeyleri onlar adına yapmaya başlıyoruz. Böylece onların alması gereken basit veya karmaşık sorumlulukları kendi üstümüze aldığımızda, **çocuklarımızda sorumluluk bilinci gelişmiyor.**

Bir yaşam becerisi olarak **sorumluluk**, çocukların **yaşam boyu başarılı olmalarında ve öz disiplin kazanmalarında etkindir** ve bu beceriyi çocuklar **ailelerinden**, arkadaş çevrelerinden, toplumdan ve okullarından **kazanırlar**.

Cüceloğlu'na (2011) göre, bu becerinin gelişmesi için insanın **sorumluluk alabileceği bir ortamda yetişmesi** gerekir. Kişinin yetiştiği ortamda, kendisi için **seçim yapma ve yaptığı seçimin sonuçlarından sorumlu olma** fırsatı verilmemişse, sorumluluk duygusu gelişemez. **Sorumluluğu geliştirme aktif bir uygulamadır.** Çocuklara kendi deneyimleriyle sorumluluk duygusunu geliştirmeleri ve sorumluluğu öğrenme fırsatları sunulmalıdır (McCabe and Rhodes, 1992).

Mackenzie'ye (2000) göre **ev işleri**, çocuklara sorumluluk kazandırma ve kendilerini ailenin yararlı ve değerli bir üyesi hissetmelerine yardımcı olması konusunda mükemmel sonuçlar veren yöntemlerdir.

Mackenzie (2004)'e göre ailelerin, çocuklarına **cesaretlendirmeleri için verecekleri mesajlar** çok önemlidir. Bu mesajlar iş birliğini harekete geçirmeli, motive etmeli, saygı, güven ve destek vermeli, ait olma, yeterlik ve değerli olma ihtiyaçlarını karşılamalıdır.

Bu mesajların, **gerekli zamanlarda iletilmesi** çocukların sorumlu davranmalarını kalıcı kılacaktır (akt. Şahan, 2011). Aileler çocuklarının **gelişim dönemlerine uygun sorumluluklar** vermelidir. Çocuğun gelişimine uygun olmayan, yerine getirmekte zorlanacakları sorumluluklar vermek onları **olumsuz etkileyebilir** (Karaköse, 2010).

Örneğin, **3 yaşındaki çocuğunuzla birlikte kek yapip**, unu kaşıkla onun koymasını isteyebilir, siz temizlik yaparken onun da odasındaki **oyuncakları toplamasını** söyleyebilirsiniz. 5 yaşındaki çocuğunuzla birlikte yemekten önce **masayı birlikte hazırlayabilir**, yemek sonrasında tabağını tezgaha koymasını isteyebilirsiniz. Tüm bu işleri birlikte yapmak çocuğunuza sorumluluk kazandırırken bir yandan da **iletişiminizi güçlendiren**, nitelikli zamanlar geçirmenizi sağlayan, en önemlisi de hatırlanacak güzel anılar biriktirmenize ön ayak olan anlar olacaktır.

Sorumluluk kazandırmada önemli bir faktör de **ebeveyn tutumlarıdır**. 2023'te yapılan Ebeveyn Tutumları ile Okul Öncesi Çocukların Sosyal Değer Kazanımları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi araştırmasında **babaların aşırı hoşgörülü tutumu arttıkça çocukların sorumluluk değeri** ve genel olarak sosyal değer kazanımlarının, demokratik tutumu arttıkça çocukların nezaket değeri kazanımlarının arttığı bulunmuştur. **Buna göre aile ortamında demokratik ve hoşgörülü bir ortamın olması**, ailede **kararların ortak** olarak alınması, iş birliği ve nezaket davranışlarının sergilenmesiyle çocuğa model olacak bir ortam oluşturulmasının çocukların **sosyal değer kazanımlarını olumlu yönde** etkileyeceği söylenebilir.

BTGH Yöntemi

Çocuklara ebeveyn yaklaşımı sorumluluk kazandırma süreci Civelek'e (2006) göre **bireysel farklılıklar** söz konusu olsa da sorumluluk kazandırmaya yönelik süreçte bazı 'temel ve değişmez' öğeler bulunmaktadır. Bunlar; **Bilgilendirme, Takip, Geri bildirim ve Hatırlatmadır.**

İlk harflerinden kısaltılarak **BTGH** olarak kodlanabilecek olan bu süreç ebeveynlerin çocuklarına **sorumluluk kazandırmalarında izleyebilecekleri sıralı işlemleri** gerektirmektedir.

Bilgilendirme: Çocuğun davranışında istenen değişimin gerçekleşebilmesi için önce bu değişim hakkında bilgilendirilmesi gerekir. Çocuğun bu değişimi bir gereksinim olarak görebilmesi için nedenleri hakkında bilgi vermek önemlidir.

Kuralların **neden konduğu** ve **sorumluluğun önemi** anlatılmalıdır. Çocuklar niçin bazı işleri yapmak zorunda olduklarını anlar ve bilirlerse, ailesine **yardım etmeyi ve bağımsız davranmayı benimserler.**

Takip: Bilgilendirmeden sonra, çocuğun söz konusu davranışı gösterebilmesi için bir **süre tanınması gerekir**, Bu süre içerisinde yapılan takip sonucunda sorumlu davranışın ortaya çıkıp çıkmadığına, ne sürede ortaya çıktığına, hangi zamanlarda davranışın yapıldığına ve yapılmadığına dikkat edilmelidir.

Geri bildirim: Belli bir süre sonra istendik davranışın uygulanışı hakkında çocuğu bilgilendirmek gerekir. Eğer istenen sorumlu davranışın sayısında **artış varsa**, uygun pekiştirenlerle **motive edilmesi**; eğer beklenen sorumlu davranışın ortaya çıkmasında **sıkıntılar varsa**, bu sıkıntılar ve **olası nedenlerinin çocukla paylaşılması** gerekir. Hatırlatma: İstlenen davranış eğer **gerçekleşmiyorsa** yeniden **hatırlatma sürecine gidilmelidir**. Yeniden bilgilendirmeyle başlayan bu süreç davranış oturana kadar devam etmelidir.

Çocuklarınızla sorumluluklar hakkında konuşabileceğiniz bir kitap önerisi : Küçük Sorumluluk Noktası

Kaynaklar;

- Taşdemir, M., & Dağistan, G. (2014). Çocuklara sorumluluk kazandırmada ebeveynlerin BHTG yaklaşımını uygulama durumları: Bir durum çalışması.
- AKTAN, B. Ş., & Şahin, Ç. (2018). okul öncesi 5-6 yaş grubu çocuklarının sorumluluk kazanma düzeylerinin veli görüşlerine göre değerlendirilmesi. International Primary Education Research Journal, 2(1), 9-16.
- Yurt, N. ve Özyürek, A. (2023). Ebeveyn Tutumları ile Okul Öncesi Çocukların Sosyal Değer Kazanımları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Değerler Eğitimi Dergisi, 21 (45), 129-150. DOI: 10.34234/ded.1248344